

ÇOCUK EĞİTİMİNDE ÖDÜL VE CEZA

Ödül Ve Ceza

Çocuk eğitiminde istenen davranışları pekiştirmek, istenmeyenleri durdurmak için en sık kullanılan yöntem, ödül ve ceza sistemidir. Ancak çocuk eğitiminde olması gereken daha çok olumlu pekiştirme yani ödüldür. Ödül varken ceza uygulama, aceleci ve sabırsız davranıldığına göstergesidir. Eğitimde ceza son çare olmalıdır.

Ödüllendirme Nasıl Olmalıdır?

Ödül, istenen davranışı pekiştirmek ve olumlu bir geri bildirimde bulunmak olarak düşünülebilir. Bu şekilde bakıldığında “gülümsemek” ve “aferin” demek de bir ödüldür.

Ödülün motivasyonu artırıcı etkisi her yaş döneminde geçerlidir. Ancak hayata dair birçok davranışın kazandırılmaya çalışıldığı 0-10 yaş döneminde daha da önemlidir. Ve en iyi ödüllendirme şekli maddesel değil duygusal ödüllendirmedir. Sürekli maddi ödüllere alıştıran çocuğa gün gelecek en pahalı hediyeler bile doyum vermeyecektir.

Yaşa Göre Ödüllendirme Şu Şekilde Olmalıdır;

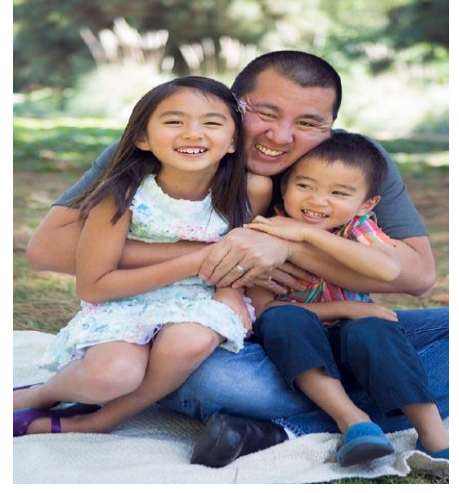
0-6 Yaş Dönemi İçin Ödül Örnekleri: Daha çok hediyelerin manevi değeri ön plana çıkarılmalıdır. Parka götürmek, masal anlatmak, oyun oynamak, kucaklamak/sarılmak, kukla oyunu oynamak, hayvanat bahçesine gitmek, lunaparka gitmek, oyun hamurları satın almak, çocuk tiyatrosuna götürmek, boyama kitabı almak, beraber müzik dinlemek/resim yapmak.

6-12 Yaş Dönemi İçin Ödül Örnekleri: Daha çok kabiliyetlerini ön plana çıkararak program ve aktivitelere yönlendirme olmalıdır. Yemeğe götürmek, birlikte top oynamak, bisiklete binmesine izin vermek, bir tv programı izlemesine izin vermek, spor kursuna yazdırmak, bilgisayarla oynama saatini artırmak.

Ergenlik Dönemi İçin Ödül Örnekleri: Sorumluluk taşımaya izin verici ödüllendirmelerde bulunmak bu dönem için uygun olacaktır. Evde kutlama yapmasına izin vermek, dans kursuna yazdırmak, arkadaşlarıyla geziye gitmesine izin vermek, odasını dekore etmesine izin vermek, arkadaşında kalmasına izin vermek, kısa süreli para kazanabileceği bir iş için izin vermek, yaz kampına göndermek, eve arkadaşını çağırmasına izin vermek, istediği tv programlarını izlemesine izin vermek, bilgisayarı kullanma süresini artırmak.

Bütün bu ödüllendirme ve onaylamalar çocuklara uygulanmalıdır ancak ödüllendirme özellikle onaylanması gereken davranışlar için vurgulanmalıdır

Cezalandırma Nasıl Olmalıdır?

Çocuklar hatalı veya yanlış bir şey yaptığı ve en önemlisi bunu tekrarladığı zaman anne-babaların tepkisiz kalması, o yanlışın devam etmesine yol açar. Bazen de anne-babanın yersiz ve aşırı tepki ortaya koyması veya tutarsız bir şekilde cezalandırması çocuktaki sıkıntıyı artırır ve yeni davranış sorunlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Cezada amaç; çocuğun iç görü kazanması ve farkındalık yaşamasını sağlamak olmalıdır. Yine de ödülün cezadan güçlü olduğunu unutmamak gerekir.

Anne Babalara Öneriler;

- Ödül ve ceza davranış geliştirmek için kullanılacak yöntemlerden yalnızca biridir ancak tek yöntem olmamalıdır. Öncelikle çocukla etkili bir iletişim kurulmalıdır.
- Ödül ve ceza çocuğun yaşına ve beklenen davranışa uygun olmalıdır.
- Verilecek ceza belirlenirken göz önünde bulundurulması gereken şey, çocuğu küçük düşürmemek ve gülünç duruma sokmamaktır.
- Her aile ödül ve ceza ölçütlerini çocuklarının özelliklerini göz önünde bulundurarak belirlemelidir. Bir çocuk için etkili olan ceza ya da ödül diğer çocuk için etkili olmayabilir.
- Maddi ödüller, beklenen davranışın ortaya çıkmasını ilk anda hızlandırır ancak manevi ödüller davranışın kalıcılığını ve çocuğun kendisini fark etmesini sağlar.
- Maddi ödüller "sergilenen davranışın karşılığı alınmalıdır" inancını doğurur ve neden- sonuç ilişkisi gibi algılanabilir. Ödül ortadan kalktığında davranış da ortadan kalkabilir. Bu nedenle maddi ödüller düzenli bir şekilde kullanılmamalıdır, her beklenen davranış karşısında maddi ödül vermek yerine manevi ödül kullanılmalıdır.